

Forfatter: Baggesen, Jens

Titel: Udrag fra Kallundborgs Krønike, eller Censurens Oprindelse

Citation: Baggesen, Jens: "Eventyr og Fortællinger. - 1889", i Baggesen, Jens: *Eventyr og Fortællinger. - 1889*, 1889-1903, s. 162. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-baggesen01val-shoot-idm139893712181648/facsimile.pdf> (tilgået 13. marts 2024)

Anvendt udgave: Eventyr og Fortællinger. - 1889

Den sidste feiler gierne lidt;
Den første tidt.
Maafsee jeg og mig her for meget lover —
Men hvad? den vinder ei, som ikke vover.

Saa hør da min Fortælling, lille Jord,
Dg rygt, og bæn med alle dine Throner,
Dg alle disse Hof-Cameleoner,
Som vrinkle rundt derom, fra Syd til Nord!
Thi stor er Tingten, som jeg taler om,
Dg sterre Manden, fra hvis Bug den kom,
Da Kundstabs Straaler i dens Skygge døde —
Jeg siger Bug; thi ingen Hjerner var
Vidflødig nok, den Sag er soleklar,
Til dig, o Kiempe! dig, Censurl at føde!

Frygt ikke, Læser, denne Hestighed
Skal være hele Tiden ved!
Det var et lille Glimit af Pieriden —
Ved en og anden Lejlighed
Jeg bliver vel i Hovedet lidt heed,
Men sagtnes efterhaanden sidén.

I Konning Dans for længst henfarne Dage
Var Kallundborg en ganske anden Stad,
Der var en mægtig Hob, jeg veed ei hvad,
Hvoraf nu meget lidet er tilbage:
Der gaves folk, som funde færdig Jydsf,
Lybsf, Holsteenfs, Hollandfs, Flamfs, og Svensf og Tydsf;
Ja Kremmere, som havde Been i Panden,
Dg blot ei Horn — som funde tristle med
Achill og Don Quixott' i Tapperhed,

Dg gave Sybeks sorte Table fanden;
Paa store, som holdt Troen reen og puur,
Dg jog, ved Hjelp af Landens Naade-Gave,
Hvert Klettersvin af Helligdommens Have,
Som, for dens Herresæder at opgrave,
Sig sneg derti saa lumm omkring paa Euur;
Studenter, som for nogle saa Rosiner
Forklarte hele Curtius paa Jydsk;
Dg Skriverfarle, som med leerde Miner
Endog Aviser tolked ud af Tydsk;
For hvilke Esenning, selv i velske Bøger,
Var ingen Kunst —
At! slige folk man der vel nu omstunder søger
Omfonst.

Blandt mange flere Herligheder,
Som jeg vil springe reent forbi,
Var og i Kallundborg et Trykkerie,
Som den Tid fandtes næsten ingen Steder;
Ja, somme holde for (og rimeligt det er),
Den skadelige Kunst, at trykke Bøger,
Er egentlig først opfundet der
Af en fordomt Knapmager Tøger,
Som fanden tog engang paa Veien til Korsør,
Eig Doctor Faust en Tid derefter —
Dg som ved slige folk han altid gjort!
Bovits herfor er over mitte Kraefter;
Jeg hader al Slags Klammerie —
Nok, at der den Gang var, som sagt, et Trykkerie.

Men Trykkerie er eet, og Trykkerie er to!
I det fald Kallundborg var et Geneve:
Man tenkte hvad man vilde, skrev i Roe,
Og Skrifter ubedomte trykfe bleve.
Man derfor og fornem, at meer og meer

De gamle hege spandt med deres herre;
At haandverksfolk blev efterhaanden fleer,
Og Tiggere hver coverdag blev førre;
Thi Kunster, Vidensfaber vugte frem,
Og Klogstab i hver Uceringsvei ned dem;
Man hoede mageligt i nette Huse,
Som, for det meste, stod i lige Rad;
Man spiste god, og vel tillavet Mad,
Og drak fin Mød af flent glaseerte Kruse.
Aar efter Aar den meer oplyste Stad
Blev smukkere. Rundt om dens vestre Side
En Skov af Skibe saae, opfyldt med
De fiern Jordens Egnes Heslighed.
End skønnere man saae, mod Østerlide,
Det velopdyrkte, rigdomshangre Land
At prænge, ligt et Streng af latter Haver,
Med alle Jordens moderlige Gaver.

Saaledes overalt paa Mark og Vand,
I husene, paa Torvet, og paa Gaden
Var nyttig flid; og Plogen, Aaren, Spaden,
Kniblanger, Øren, Naalen — alt blev brugt
Med mærkeligen meer og mere frugt.
Mør ordentlig gif Sagerne til Tinge;
Mør ordentlig i Kirken Sangen gif;
Man hørte bedre Byens Klokker ringe;
Kort, alt — endog de Halte bedre gif.
Men rigtig nok man stundom sik at løse
En lille Vise, trykt i dette Aar,
Som rynfed hist og her en fornem Nøse,
Vor Herre veed hvorfor —
Og rigtig nok (thi lyve vil jeg ikke)
Kom ud engang en atheistisk Bog,
Hvori forfatteren til Punkt og Prætte
Beviiste, den var ikke rigtig flog,

Som troede, Jorden sad og himlen rendte —
„Saa stor en Høflighed“ (Gud frie os! hvilke Ord!
En Gylden giennem Præst og Præstebien foer)
„Man ikke,“ sagde han, „af Himmelten maa vente.“

Klog over det, som skrevet staar,
Der ingen from, retfindig Christen voere!
Og trykke Begej, hvor det gaaer,
Er egenlig dog intet andet, Kære! —
Saaledes råsormerte den og den,
Som var i Troen nogenlunde fræsen;
Særdeles Præsten og Borgmesteren
Leed ingenlunde dette Tryffelcesen,
Som (sagde de) var Aarslag i,
Af Vantroe, Svær, og Horerie,
Og Kitterneeninger, og Poesie,
Logomatik, Astronomie,
Og, frem for alting, Atheisterie
Fik Overhaand i alle Byens Gader,
Ja selv i Herrens Huus, siedt del utroligt lader,
Saa sterk, at folk henslunred mangen Gang,
Naar Prekenen var blot tilberlig lang,
Endogsaa paa de lave Stolestader.

Jmidtid gift Presen lige fuldt.
„Lad dem kun smøre, de profane Hundel
„Saa længe vi, trods deres tappre Sult,
„I vore Kanapeer rolig, blunde!“
Saa tænkte Byens Fædre — men, o Vee!
Veel vec dig, Kallundborg! din leerde Hæder
Skal snart fjordunkles! Dumhed snart skal lee
Paa den Ruit, hvor alt Minerva græder!

En Dag (saavidt jeg veed, en Hundedadag)
Borgmesteren sad i sin Stol, hvis Arme,

Hvis magelige Sødes lundre Varme
Mdin skebelige Geist er alt for svag
Til at beskrive ret. Elastisk hæved
Den kælne Duun dens silkeblede Barn; —
En Duft, som slukte strax hvært Glint af Harm,
Omkring dens tause Damask døsig hvæved —
Kort: dypped jeg i Lethes Qvæders Pen,
Dg strev paa Valmu Dag og Nat med den,
Jeg kunde den ei sevrig nof afmale —
Desuden var maaskee min Streben her
Reent overflodig; thi desværre!
Maaskee min Læser ligger alt i Dvale.
O! syd, i saa fald, Skylden ei paa mig,
Men blot paa Stolen! —

Ned den dybe Mine,
Som for en saadan Mand kan stille sig,
Hvis rummelige Mare faderlig
Maa gientme hele Byens Fryd og Pine,
Sad den Velvitseste. Den Rosighed,
Den philosophiske Dybcentfomhed,
Dg overvættet store Sælefred,
Man seer paa Dalens fede Konges Pande,
Naar han i Græsset sagelig slængt ned
I Spyggen af et Træ, ved Kildens Bred,
I Dyssen af de musikaliske Vande,
Med rigtig Caushed tygger Dren,
Sad paa hans store purpurtede Næse,
Hvor man med lidet Mæle kunde læse:
Sicel! hold dig flogetigen i dit Stev!

Som Solen, naat den kobberrodt fremstikker
Innellem tykke Skyer i saaget Rusf,
Saa fremstak af Paraffens Buffel-Buff
Hans Anfigt i en Damp af Portorikker.

I sleg forfatning havde han for Skif,
At smøge sig i Slummer alle Dage;
Men hoordan det nu gif og ikke gif,
Saa vilde Sønnen ei i Dag behage,
Paa Pibens Vink at nærmre sig som før;
Han reg, og reg igjen, og reg sig er;
Men intet Blund han til, end sige Slummer —
Aa! ingen Dodelig er frie for Kummer!

Eig Kong Asverus lod han hente da
Den gamle store Stadens Chronika
(En Bog, fem Gange tyve Vintre gammel,
Der ellers bruges for hans Son til Stammel,
Og for ham selv, at læse til Mottion),
Hvoraf hans Kone pleied i sleg Knibe
Mod Sørnlesheden Antidot at gribe,
Og forelæse ham saa stor Portion,
Som til forønske Virkning at frembringe
Var nok. Som oftest var den Dosis ringe;
Chi deels Borgmesteren, for sin Person,
Til snart at slumre var utroelig nem,
Og deels var Bogen til at afslouper
Fast ligesaa bequem;
Men denne Gang hun maatte læse mere:
Hvad Ord for Ord, aldeles paa et Haar,
Som det i samme gamle Krønik staaer,
Jeg her nun Cæser troelig vil levere.

*

*

*

— „Den femte hujus døde Christen Smid,
Den hele By til stor fortred;
Han var en brav og nyttig Mand,
Beslog en Hest med stor forstand,
Paa Caase gjorde mange Sving,
Slog Dier ud for ingen Ting.